

Чирә сенүсем
.....
ПАХА ХАЛВА

Гемоглобин шайне ўстерме килте паха халва хатёрлеме пулать. Кофе арманёпе авартнә 1 стакан хура тул көргине 1 стакан вётетнә астархан майярәпе хуташтармалла. 1 стакан пыл хушса лайах патратмалла. Җак халвана кунне 2-3 хут 1-ер апат кашаке չимелле. Сиплев курсе - 2-3 эрне. Унтан пёр эрне тахтамалла та кирлә пулсан тепер курс ирттермелле.

ҮХРА ЭМЕЛЁ

Юн пусамне чакарма ыхра эмелә пулашать. Унан шалесене вётә вакламалла, марля сине չүхе сийпе хурса тухмалла, үчә сывлышра типтәмелле. Лайах типсе չитсен кофе арманёпе авартмалла, кёленче савата тултармалла, хуплчапа չатә хупмалла. Кунне 3 хут չуршар чей кашаке ыхрана пётнәк е мелиssa чейепе сыпса չимелле.

САСА ҪЕТСЕН

Вәтам хәрлә кашмана вакламалла, икә пүрне чухлә хупламаләх шын хушмалла, пёсемелле. Сәрәхтармалла, шёвеке 1-ер апат кашаке пыл тата апат уксусе ямалла. Унта пыра кунне темище хут чүхемелле.

ХАЯР СЁТКЕНЁПЕ

Үсләк апратсан кунне 2-3 хут пылла չурмалла хуташтарна хаяр сёткенә /аша چеч төрө/ 2-3-шер апат кашаке ёсни пулашать. Вәл унсар пүснене шынине, температурна чакарат.

ДИАБЕТ НУШИНЧЕН

❖ 1 килограмм чёрә хаяра шултра теркәпа хырмалла, չур литр конъяка ямалла. Савата չатә хупса тёттәм выранта 3-5 кун лартмалла, вәхәт-вәхәтпа силлесе илмелле. Сәрәхтармалла. Кунне 3 хут 1-ер апат кашаке ёсмелле.

❖ Пёрер виçепе пыла, аш арманёпе хуппипе авартнә лимона тата нимәренә ыхрана хуташтармалла. Пёр эрне лартмалла. Кунне пёр хут 4 апат кашаке хуташа майяпен չисе ямалла.

❖ 1 чей кашаке вётетнә хура չырла չүлснене тин вёрене 1 стакан шыва ямалла, вәрли плита չинче 30 минут лартмалла, сәрәхтармалла. Кунне 3 хут стаканан виçемеш пайне ёсмелле.

❖ Хәлха չакки курәкән /одуванчик лекарственный/ вётә вакланә 1 чей кашаке тымарне тин вёрене 1 стакан шыва ямалла, 20 минут лартмалла. Сивенсен сәрәхтармалла. Кунне 3-4 хут чёрекшер стакан ёсмелле.

ЙЁРКЕНЕ КЁРТЕҪÇЕ

■ Пүрери урат тата оксалат чулсене ирләтерме. Сиренән типтән чечекне 1 апат кашаке илсе тин вёрене 1 стакан шыва ямалла, 1 сехетрен сәрәхтармалла. Кунне 3-4 хут 1-ер апат кашаке 2 эрне ёсмелле.

■Хырәм күпәннинчен /метеоризм/ - чапәр курәкә. 100 грамм типе курәка 1 литр типе шурә исем չырлы эрехне ярса 1 эрне лартмалла, вәхәт-вәхәтпа силлесе илмелле. Унтан вәреме кёртмелле тө չулам չинчен илмелле, јаша чёркесе 4-6 сехет лартмалла. Сәрәхтармалла. Кунне 2-3 хут апачен 1-ер апат кашаке ёсмелле.

■ Апат ирләсси пәсәлсан /дисбактериоз/. Укроп вәррине кофе арманёпе авартмалла. Ирхине тата кәнтәрла չур чей кашаке укроп ҹанхане չур апат кашаке тип չупа хуташтарса ёсмелле. Сиплев курсе - 6-8 кун, унтан 5 кун ҹанхане ыхсән каллех ёсме пүсламалла. 2-3 сиплев курсе ирттермелле. Хырәм күпәнне пәрхат, тула тухасси йёркене көрет, кәкәр хәртни, јексү иртесе.

ШЁВЕКЁПЕ КУÇА
СИПЛЕССЕ

Күс курәкәпе /очанка/ мён авалтанпа күс чиресенчен сипленне үсә курашчә. Анча ҹакна шуга илмелле: унан экстракчә юн тымаресене пёрет, չаванпа юн пусаме пёчәк չынсене унпа сипленне юрамаст.

Күс сывәхәе инсение кайса пынә чухне. 1 чей кашаке типе курәка тин вёрене 1 стакан шыва ямалла, вәреме кёртмелле тө չулам ҹинчен илмелле, сивенсен сәрәхтармалла. Кунне 3 хут апат хысән 3-4-шар апат кашаке ёсмелле. Җашни ҹак шёвеке күссене 1-ер тумлам ямалла тата унла չөрлөнене хирәс 15 минута примочка хумалла.

Глаукома апратсан. 2 чей кашаке типе курәка тин вёрене չур стакан шыва ямалла, вәреме кёртмелле тө сәрәхтармалла. Ёшаш шёвеке күссене кунне 2 хут 2-3-шер тумлам ямалла. Кунне 3 хут апат умён 2-3-шер апат кашаке ёсмелле. Җаңынен չывәрас умён күссем ҹине ҹак шёвекре ўётнә пусма татәк пёр сехете хумалла.

Коньюнктивит пуслансан, урпа тухсан. 3 чей кашаке типе курәка 2 стакан шыва ямалла, вәреме кёртмелле, вайсар չулам ҹинче 10 минут писчәтермелле. Илсен 1 сехет лартмалла та сәрәхтармалла. Ёшаш шёвекре ўётнә приможкасene күссем ҹине кунне 2 хут хумалла.

Аслы квалификаци категориллә тухтәр Марина Будылина республикан ача-пача клиника больницинче ёслет. Марина Валерьевна - аласен эндокринолог, уйрәм заведующий. Вәл ҹампәк әру сывә тәреклә ўстәр тесе нумай тәрәшать.

МУСКАТ МАЙАРЁПЕ
ДЫНЯ ВАРРИ

Суран ыхсәнхи չевә илемсәр кана мар, чылай чухне туртәнса та канәцәрлантарат. Лару-тәрәва халәк мелесем ҹамллатма пултарасчә.

◆ Сиплеве мускат майярәпе тытәнмалла. Пёр майара вётетмелле, 1:2 шайлашупа сётпе хуташтармалла. Пәтта չевве չур сехете сәрмөлле, унтан шывпа ҹуса тасатмалла. Төпәр кунне вётетнә майяра 1:3 шайлашупа пылпа хуташтармалла. Каллех չевә ҹине չур сехете хумалла. Җапла черетлесе 2 эрне сипленмелле.

◆ Малаллахи 20 кунра урәх рецепта үсә курмалла. Дынъян типтән, тасатнә, вётетнә вәррине түнә ҹамартса хуппипе хуташтармалла, кашт олива ҹавә ямалла. Җевә ҹине хурса бинтламалла, компреса չур сехет өйтләр та тытмалла. Пёр эрне тәхтанә ыхсән каллех мускат майярән пәттипе сипленмелле.

ЫІВАНАТЫ,
ТАРТАНАТЫ

Ывәннә, тәртәннә урасене сиплеме тарән савәтры шыва темище катәк пәр, темище тумлам пётнәк /мята перечная/ е лимон, е розмарин эфир ҹавә ямалла. Урасене чиксе 10 минут лармалла. Унтан тәвәрлә пусмана чёркемелле.

Пысән татәк ўётнә пусмана јаша тәвар шёвекенче /1 литр шыва - 1 апат кашаке тәвар/ ўётпетмелле, пәрса илмелле тө унпа урасене чёркемелле, ҹиелтен - ҹүхерек пусмана тата ҹам тутәрпа. Җапла 20 минут лармалла.

ПЫРА ЧҮХЕМЕ

Пыра ыратсан шалан чечекне пүхәр та չур литр банкине тултап, 5 апат кашаке сахар е пыл /вәл лайахрах та/ хушәр. Лайах пәтратар, јаша выранта сёткен түхичченек лартар. 1 апат кашаке сиропа чечекәпе пёрлех вәри шывпа е чейепе сыпса ёсмелле.

Җапла спленнә вәхәтрака тәпәр шёвекре пыра чүхемелле. 3 апат кашаке шалан чечекне 1 стакан шыва ярса 15 минут лартмалла.

ИКЕ РЕЦЕПТ

❖ Бронхитран сипленне 1 стакан сёте 1 апат кашаке хаяр ути /шалфей лекарственный/ ярса вәретсе илмелле. Унтан 40 минут сивенсене памалла та каллех вәретмелле. Җывәрас умён јашалла ёсмелле.

❖ Трахеит чухне 2 апат кашаке сухан хуппине тин вёрене 2 стакан шыва ямалла, 3-4 сехет лартмалла, сәрәхтармалла. Пыра јаша шёвекре кунне темище хут чүхемелле.

ХАВАРТ ИРТЕТ

◆ Тута хәррине чир тухсан јана хаварт ирттерме пулать. Ун ҹине кунне темище хут вәри шыва чике каларна кашак хумалла.

◆ Йыйхә вәçсе нушалантарсан ҹакхине ҹывәрас умён 3-6 тумлам шурә чараш /пихта/ ҹавә хүшнә ваннара 30 минута выртмалла.

◆ Шал ыратма пүсларә-и? Мамака водород перекисенче ўётлесе шал туни ҹине 15 минута хумалла. Кунне темище хурса сипленне юрат.

Ан сиенле

НИТРАТРАН ХАРАМАЛЛА-И?

Ир пулса չитекен пахча չимәсри нитратсемпестицидсенчен хүтәленес төллевпе мән тумаллах? Ҫак ыйтәва Людмила Денисенко диетолог хуравлат.

Шута илме

Ҫурхи пахча չимәспе наркәмашланас хәрушләх пысәкәх мар. Тәсләхрен, "нитратлә" хәяр е "химиллә" редиска пәр килограмм չисен кәна вар-хырәм пәсәлма пултарать.

Үсен-тәрана азотта тивәстәрекен нитратсем хәисем мар, вәсен никәсә չинче организмра аталаңакан нитритсем питә сиенлә. Нитритсем тәртәмсөне кислородпа тивәстәрме чәрманта-расә, вайлә наркәмашлантарацә.

Пестицидсем – пахча չимәспе ешеле паразитсенчен хүтәлеме усә куракан наркәмашсем – тата хәрушләр. Ҫын "пестицидлә" укроп темище грамм չини те ҳытә наркәмашлать.

Теплицәри пахча չимәс клетчатки хырәм ай парәп ферментсene япәх витәм күрет. "Хими" пәвере уйрәмак сиенлет. Ҫавәнпа ирхи пахча չимәс 12 չула չитмен ачасене չитерме сәнмәсә, вәсен организмә тулаши сиенлә витәмпе, наркәмашлә химикатсемпесте кәрешме хатәр мар-ха. Хырәм ай парән шыңсипе /панкрайт/ аптракансен те сывләх хавшама пултарать.

Хәрушләх списокө

"Нитратсен" йышәпе чемпионсем – ирхи салат, шпинат, укроп, петрушка, չимәс сухан, ыхра, редиска, купәста, կашман, дыня, арпус. Помидор, хәяр, кишәр, кабачок, баклажан, кавән, тәслә купәста, брюссель купәсти нитрат сахалрах пухацә. Вайлә пәрçапа шалча пәрçинче չукла пәрех.

Үнсәр пүснә пахча չимәсән тәрлә пайәнче нитрат вици те тәрләрен. Кабачокпа хәярән "хими" – չакки չүмәнчә, кишәрән, կашманән, редисан, ҹарәкән, үйүс կашманән вәсәнчә пухацә. Ҫүлсәллисен вара – тунипе ҹүлсисен шәнәрәнене. Хәрлә կашманән тымарән вәсәнчә тата չакки тәләнче нитрат нумай. Купәстан ҹүлти ҹүлсисемпесте тунинче шалти ҹүлсисемпесте танлаштарсан нитрат икә хут ытларах. Ҫәр үлмин чи "таса марри" варри шутланать.

Мән тумалла?

Сывә չын чәрәп пахча չимәспен хатәрленә салат күнне 500 грамм таран չиме пултарать. Анчах кунта сезона писе չитнә пахча չимәс пирки сәмәх пыраты. Ирхи продукция рациона кәртес тетәр пулсан сиенлә витәм вайсәрлатма тәрәшмалла.

❖ Нитрат вицине чакарма չимәс сухана, укропа, петрушка шывра пәр сехетрен кая мар түтмалла. Е юхакан шыв айәнче 20 минут չумалла.

❖ Ирхи тата чикә леш енчен илсе килнә хәяра, кабачока, баклажана, пан улмине, грушана ҳүппинчен тасатмалла, ҹарәкә купәстан ҹүлти ҹүлсисене, тунине касса пәрахмалла.

❖ Чәрәп пахча չимәс салатне упрамалла мар, хатәрлесене չимелле.

❖ Организма лекнә нитратсene сиенсәрләтме симәс чей յәсмелле.

❖ Түйнән чухне сутусәран лаборатори анализен пәтәмләтәвне кәтартма ыйтәр, пахча չимәсә әстән илсе килнипе կәсәкләнәр.

❖ Хәвәр тәлән тәрәслев ирттерсөн те пәсмәсть: ысык кашни пасартах лаборатори пур.

Тимлә пулар! Нитратпа наркәмашланнин паллисем: јаш пәтранат, хәстарат, пүс ыратат, вай чакаты е ыйхәлләтарат, сылтам аяк пәрчи айәнче е хәрәмләх тәләнче ыратат, пит, тута кәвакарацә, چәре сикет, сывлаш пүләнет. Хәвәртрах "васкавлә пулашу" чәнәр!

Акци: չу үйәхән 30-мәшәччен յүнәрех хакпа չырәнтарацә

"Хыпар" Издантельство ҹурчән хаҹачәсемпесте журналәсene 2014 չулән иккәмеш ҹурри валли почта үйрәмәсендә չу үйәхән 30-мәшәччен յүнәрех хакпа չырәнтарацә. Шел те, почта ҳәйән ҳакне пәчәкләтмерә, анчах яллә вырынта пурәнакансене «Хыпар» ҳаҹат չырәннәшән пәр кәленче тип չу парса хавхалантарат.

Ҫу үйәхән 30-мәшә ҳыңсән ҳаҹат-журнал ҳаҹәсем мәнле пулассине таблицәра կәтартнә.

Ҫакна шанатпәр: почта тытәмән Мускаври ертәсисем ҳаҹат-журнал չырәнмалли ҳаксене са-маях ысыклатрәс пүлин те пирән тусәмәрсем, ҹавашсем, юратнә կәларәмәсендән писмечәх, ҹун չимәсәнә չырәнса иләсечех. Лайәхрах

тәшмәртсен, ҳаҹат е журнал ҹүр ҹулта миңе номер түхнине тәпе хүрсан ҳаксем капашсәр тәмләх мар. Каләпәр, "Хыпара" չырәнмалли ҳака, 744 тенкә те 12 пуса, 125 չине /вулакан патне ҹүр ҹулта ҹакән ҹухлә пырса тәрат/ пайласан «Хыпар» ҳаҹаттан пәр номере пәтәмпесте 6 тенке яхән ҹеч тәрат.

Күллен түхакан «Хыпара» չырәнма үкә-тенкә ҹитмestех пулсан «Хыпар - шәмат куна» сүйласа иләр. Вайлә ҹылай յүнәрех. Ҫемье бюджетнене тата та перекетлес текенсөнене, район центрәсендә пурәнакансене, пирән ҳаҹатсөнене, журналсөнене «Чаваш пичечән» киоскәсендә չырәнма сәнәтпәр.

Сырәнтару ҳакссом

Кәларәмсем	Сырәнтару ҳакссом			
	Почта үйрәмәсендә	«Чаваш пичечән»	«Советская Чувашия»	Редакцире
акци	акци	киоскәсендә		
Хыпар	715-32	744-12	279	279
Хыпар-шәмат күн	303-96	321-96	141	141
Ҫарәкәсөн ҳаҹачә	347-16	375-96	231	231
Чаваш хәрәрәм	312-24	340-44	213	213
Сывләх	199-20	215-40	111	111
Кил-ҹурт, ҳушма ҳүсәләх	176-46	192-66	111	111
Хресчен сасси	356-28	379-08	162	162
Хресчен сасси – Кил	176-46	192-66	105	105
Тәван Атәл	279-48	319-08	246	246
Капкән	163-44	185-04	144	126
ЛИК (Литература. Искусство. Культура)	120-36	140-36	120	120
Вести Чувашии	282-12	310-92	186	186
Собрание законодательства Чувашской Республики	629-58	743-58	660	660
Тантәш	271-44	289-44	132	132
Самант	157-02	181-02	156	156
Тетте	125-52	143-52	111	111

Кирмә пулә

ГРАНАТ ИММУН ТЫТӘМЕШЕН ПАХА

Гранат хәйән витәмпесте организма тасатать, сиенленнә органсемпесте тәртәмсөне сәнелмә пулашать, гипофиз, چәре өснә лайәхлатать, иммунитета ҹирәпләтет тесе паләртацә.

Хәрлә гранат – эндокрин тытәмне, апат ирәлтересине, симәсси эндокрин тытәмне, не-рвснене, юнпа лимфа չаврәншне паха витәм күрет, шурри лаймака сие сипләт, вар-кырәм өснә, хырәмләх сәткенән үйүсекләх шайлашәвне йәркене күртет, саррипе ҳәмәрри үт чирәсем чухне, апат ирәлтереси пәсәлсан, вар ҳытсан, аллерги апратсан усәллә.

Чула пәр-пәрне парнелецә.

Гранат, уйрәмак хәрли, хәюләх, ҹирәпләх, чатәмләх, мәнасләх түйәмне аталаңтарать. Вайлә хәйән хүсине лайәх кәмәл парнелет, кичемләхе сирет, хавасләх түйәмне, юрату хавхалавәнне вайлашат.

Еләк րыцарысем ине չула каяс үмән хәйсene сурансемпесте наркәмашлан хүтәлеме гранатлә չәрәп тәхәннә.

Ытлашиши хастарләхпа паләрса тәракан չынсene ҳушма энергия пухма хәрлә гранатлә չәрәп тәхәннә. Լәпкә, կашни утама шүхәлләсә тәвакан չынсene күтәрәштәрлә չәрәп тәхәннә. Җодиак паллисендән гранат пуринчен те ытларах Арәслансене тата Сүрәхсene кирлә.

ЧАХ ПАКАРТИПЕ

Пүрери чулсемпесте кистаран сипләнме халәх медицининче чах пакартинчен эмел хатәрлецә. Пакарта әшәнчи сарә сие сүсә илмellе, ҹумалла, типәтмellе, кофе армәнне авәртмалла. Урәх мелле те ҹанәх пуличен вәтәтме юраты. Сарә сурхах чылай кирлә, чах пакарти 1-2 килограмран кая мар пултәр.

1 стакан չак ҹанәх 2 апат кашәкә авәртнә типе сысна күрәкәпе /спорыш/ тата 2 апат кашәкә вәтәтнә յәтән вәррипе хутәштармалла. Сиплев ѫёри: 10 кун 1 чей кашәкә хутәшша ирхи апатчен 30 минут маларах шывпа сыпса ҹатмалла, 10 кун – тәхтав, 10 кун ирхине тата չывәрас үмән 1-ер чей кашәкә յәсмелле, 10 кун тәхтамалла, тата 10 кун ирсерен вың хырәмла յәсмелле. Կу – пәр сиплев курс.

Пәтәмпесте 3 сиплев курсе ирттермellе. Чулсем ыратмасәрах ирәләе түхнине паләртацә. Сиплев вәхәтнән тәварлә, техәмлә апат չимелле мар, эрех пачах юраты.

УЛТА КУРСРАН КАЯ МАР

Атопи дерматитне пула экзема аталаңсан кәшәттә, тәртәнать, сиенленнә вырән ҳуләнләннә пүслать. Халәх медицини ҹакән пек чухне малтанд юна тасатма, унтанд тин үте сипләнме тытәнмашкән сәнәт.

Үйәх каталса пынә чухне күрәкә шәвеке չәмәе пүсламалла. Пәр висепе иләх ҳурән ҹүлсинге, кәвак ҳәмәла ҹырлы ҹүлсинге, шаши кикенекне /чәрәп/ треҳраздельная/, шәтса түхнә сәлән симәс түнине, шур үтән /пүрәй/ ползучий/ түмәрне, аслати күрәкне /фиалка/ треҳцветная/ хутәштармалла. 1 апат кашәкә пүхха 1 стакан шывпа ямалла, вәреме кәртмелле те ҹуләм синчен илмellе, сивән-сен сәрәхтармалла. Сиенленнә үт չине չак шәвеке յәтәтнә пир салфетка хурса е унпа ваннәкәсем туса сипләнмелле.

Күрәксен չак пүххипе үсә курса չу хатәрлеме пулать. 2 апат кашәкә пүхха 100 миллилитр тасатман тип ҹава ямалла, ҹаш тәттәм вырәнта 3 таләк лартмалла, вәхәт-вәхәтпа силләсе илмellе. Хатәр ҹава примочека ванна ҳыңсән сиенленнә үте сәрмellе. Сиплев курсе – 3 үйәх.

ПЫЛПА ГУЛА ҖАВЕ

Хәрәрәмсөнә амаләх пырән эрозийәнчен сипләннә чухне пылпа пулә չавән хутәшә ырә витәм күрет.

Пылпа пулә չавән пәр висепе хутәштармалла. Кашни ҹас амаләх үмнә չак хутәшра յәтәтнә марля тампон чикмелле, ҹаплах չәрәпләтмellе. Шәвек хатәрлеме 1 апат кашәкә календула чечекне термосри тин вәрене 1 стакан шыва ямалла, 1 сехетрен сәрәхтармалла. Сывали

Ешёл аптека

АРÇЫНСЕНЕ ПУЛАШАКАН
КУРАКСЕМ

Арсын чиресенчен сипленнө чухне халәх медицини эмел курәксемпө тө усә курма сөнет.

Хәл курәк

Хәл курәк /грушанка круглолистная/ ар парән шыңсиге /простатит/ чәмәллатат. Унан препаратасын сипленнө чиресе, юн кайнине чаракан, шак хәвалакан, бактерисене пәтерекен витәмнә паләрса тәраш.

Настойка. 1 апат кашаке типе курәк үзүлтүрүшүн шурә эреке ямалла, төттөм вырәнта 21 кун лартмалла, вахатта силлесе илмелле. Вицә эрнерен эмел хатер, ылтарах та лартма юраты. Вахат читсен сәрәхтармалла. Күннө 3 хут 1-ер чей кашаке ёсмелле. Курс - 3 эрне. Унтан 10 кун тахтамалла та каллех ёсме тытәнмалла. 3-4 сиплев курсө ирттермелле.

Асарханәр! Хәл курәк препарачесем юн пусамнө ўстерме пултараңч, չаванпа ѹна вицех тәмалла. Варикоз, тромбофлебит аптатсан та асархануллә пулмалла.

Үкса курәк

Үкса курәк /ярутка полевая/ вәраха кайнә простатир, импотенцирен сипленесч. Унан микробсene, шыңса хирәсле, организма пәтәмешле چиреплетең, шак хәвалакан витәмнә пысак.

Настой. 1 апат кашаке курәк тин вәрене 1 стакан шыва ямалла, сибенсен сәрәхтармалла. Күннө 4 хут апатчен чөрекшер стакан ёсмелле. Сиплев курсөн йөрки пәремеш рецептти

пекеш.

Асарханәр! Укса курәк препарачесем гипотониксеннө юрамаңч, мәншән тесен юн пусамнө чакараңч.

Хулә дербенник

Хулә дербенник /дербенник иволистный, плаун-трава/ арсын хәсәрлөхнөн сипленнө, ар шөвекен пахаләхне лайхлатма пулашать. Усен-тәран шыңса, бактерисене хирәсле, шак хәвалакан, ыратнике ирттерекен витәмнә күрет. Анчах тымарә хәвәрт хытса каять, չаванпа чавса кәларсанах չумалла та вәтә вакламалла.

Настойка. 50 грамм чөр тавара үзүлтүрүшүн шурә эреке ямалла, төттөм вырәнта 21 кун лартмалла. Күннө 3 хут 1-ер апат кашаке ёсмелле. Малтанхи төслөхсөнчи йөркепех сипленмелле.

Асарханәр! Дербенник препарачесем гипертони, юн көвелеслөх пысак, атеросклероз, тахасем пухнаң хәрушләх пур, вар хытни аптатнә чухне юрамаңч.

Хупапа тәш

Простатит вәрәлсөн ѡбас хуппи ярса вәретнә шыв ванни усәллә. 0,5 килограмм типе е чөр чуппа 5 литр шыва ямалла, вәреме көртмелле та вайсар үзүләм цинче каштах тытмалла. Пиләкен кашт аяларах шыв янә ваннана хушмалла. Унта 10-15 минут лартмалла та ѡшә чөркене չывәрмә выртмалла. Каҗхине չывәрмә выртас умён 2-3 кун сиктерсе ванна кемелле. Ҫывәрмә лайхланичен сипленмелле. Чөр таварпа тата 3-4 хут үзә курма юраты. Профилактика курсө - 10 сеанс.

Унсар үзүн арсынен пурин та кашни күн 20-30-шар каван тәшиши ҹисен аван пулмалла. Ку простатитран, аденоңран хүтәленнө пулашать.

Кирлә пулә

ҪАПАНРАН – КОМПРЕСС

Пәр ывәс шәпән курәкне /туни, тымарә, ҹулси/ тин вәрене үзүлтүрүшүн шыва ярса 30 минут лартмалла, сәрәхтармалла. Шөвеке ѡшәтмалла та унта ѡтән ал шәллине ѡтәтмелле, пәрса ҹапан ҹине хумалла, ҹиелтен цеплофанна витмелле. Компресс сивәнсен шөвеке каллех ѡшәтмалла, ал шәллине унта чиксе кәлармалла, пәрмалла, ыратакан вырәна хумалла. Компреса ҹөрөп 5 хут ҹәннипе уләштармалла. Ир енне ҹапан ҹухалма пүсгать.

ШАЛ ТУНИ ЮНӘХАТЬ

Ку - шәл туни шыңнин пәрремеш палли. Вәл малалла аталанасран ҹак рецепт пулаш. Алоәпе меллисса ҹулсисене нимәрлемелле, пәр вицеге илсе хутәштармалла. 1 апат кашаке ҹак пәтә 1 чей кашаке пылла хутәштармалла. йана щеткәпа шәл тунисене массаж хусканәвәсемпө сәрмөлле. 5 минутран ҹавара чүхемелле.

ВАРЕНИ ПЕ҆СЕРМЕ
ВАХАТ

Аңта кәна ўсмест пулә хәлха ҹакки курәк. Паллах, чечекнә үзүләрнине мар, уләх-ҹаранра, пахчара пухмалла. Халә унран юн пусамнө чакрма пулашакан варени пәсәрмө шәпах вахат.

Хәлха ҹакки курәк 400 чечекнә лайхә ҹумалла та пәр талака шыва ярса лартмалла. Унтан шывнә тәкмалла, чечекнән төпөр хут ҹумалла, хуппипех вакланә 2 лимонна хутәштармалла. Вәл ҹук пулсан 1 чей кашаке лимон йүсеке хушма юраты. Вәрекен үзүлтүрүшүн шыва ямалла, вайсар үзүләм цинче 15 минут вәретмелле. Сивәнсен сәрәхтармалла, 1 килограмм сахар хушса варени тәсөпте, ҹараләхепе тө пыла аса илтерме пүсличен пәсәрмөлле.

Юн пусамнө мәнле вицегине күннө 1-2 чей кашаке ҹимелле. Сивәтмәшре упрамалла. Варени сиплә витәмнә ҹулталака яхән ҹухатмасы.

СТРЕСС
ЧУХНЕ

Нервсем пәсәлсан, стресс авәрне лексен 1 апат кашаке купаста вәррине тин вәрене 1 стакан шыва ямалла, вайсар үзүләм цинче 10 минут тытмалла. Илсен савата ѡшә чөркесе 30 минут лартмалла, сәрәхтармалла. Күннө 3 хут апатчен 30 минут маларах 2-шер ҹыпкәм ёсмелле.

Ҫак шөвеке купаста сөткөннөп ҹурмалла хуташтарса ёсме пулать. Вәл ыйхә вәссен та лайхә пулашать.

ЫЛТАН
ТЕСЛЭ
ПАТА

Щит евәрлө пар аптатсан ятарлә рецептта хатерлене пәтә пулашать 100 грамм хура тул көрпи, 1 чей кашаке куркума, 50 грамм типе ҹивәс купасты, 0,5 литр шыв, тута көмөлөх тәвар кирлә. Хура тул көрпине шывпа пәсәрмөлле, куркума, ҹивәс купасты, тәвар хушса лайхә пәтәтмалла. Пәтә ылтан тәслэ, пите ырә шәршаллә пулать. йана кашни ир пәсәрсе ҹимелле.

Миңлә пуләр

ТЕМ ҪИТМЕНИНЕ
СИСТЕРЕТ

Вәл е кү ҹимәшә ҹав тери ҹиес килни организма мән тө пулин ҹитменнине системе пултарать.

♦ Бананың пурәнаймастар-и? Апла тәк организма кали кирлә. Пәр бананра вәл талакра кирлин чөркәп пайә пур. Банан юратакансен хүшшине шак хәвалакан препарат е кортизон ёссе сипленекен чылай. Ҫак эмелсем калие «сисе» ярасч.

♦ Лимон, хәрлә хурлакан, шур ҹырлы патне туртам пурри шаньса чирлесен паләрт. Ун чухне вайсарланиң организма С витаминна кали уйрәмак нумай кирлә.

♦ Пан улми чарәнми ҹиес килни организма холестерин шайе пысаккине пәлләрет. Пан улмири кальци, магни, фосфор, кали холестерина чакарма пулаш.

♦ Сөтпе мороженайшан ҹасах кайланы кальци тата триптофан, лейцин, лизин аминий-ջексем ҹитмесен пулма пулта-

рат. Триптофан нерв тытәмә хавшанә, стресс аптатакан ҹынсемшән уйрәмак усаллә, мәншән тесен унан ләплантараңкан витәмнә пысак.

♦ Тинес ҹимәшесене, уйрәмак мидиле тинес купастине, тәтәшаш ҹиес килни организма йод ҹитмесен пулать.

♦ Ҫамарты юратакансене унан сарринчи ҹу тата ҹупа холестерина ирләрекен холин ҹитмест.

♦ Майәр аса килсөн тәрать пулсан организма В ушкәнри витаминсем кирлә. Йывар ёслене, стресс чухне майәр ҹиес килет.

♦ Сухан, ыхра, техемләхсем ҹав тери ҹиес килни сывлав организмынен чирлә ҹынсен пулать. Организм фитонцидсемпө усә курса инфекцирен хүтәлене тәрәшать.

♦ Маслинайна кәмәлләнди на три тәвар ҹитменнине ҹыннан. Ку щит евәрлә пар чирлә ҹынсен ылтарах пулать.

Асарханәр

КИЛӘШСЕ ТАМАЦСЕ

Пәр-пәринне пачах киләшсө тәман ҹимәшесем пур. Хәшсөн пәрле ҹини хәрушә та. Ҫакна яланах шута илмелле.

1. Пахча ҹимәшпе сөт. Хәяр е помидор ҹине хыңсаш сөт ҹесен пыршлакра, ачасен пушшех та, йүсме пүсгать.

2. Диңя хаяр эрекхе пәрле. Диңя ахаль та «күршесене» кәмәлламасть, хаяр алкоголье пәрле вара хәрушә та, вайлә наркәмәшлантараңкан пултарать.

3. Тәслә тата шурә купаста ҹуллә ашпа пәрле хырәма күләнгерет, вар-хырәм ҹуллән пәсләм пултарать.

4. Улма-ҹырла какайпа, ҹамартапа, пулапа, пәрца йышшиләр. Ансат йөркене шута иләр: улма-ҹырланда апатчен ҹур сөхет маларах е ун хыңсаш пәр сөхетрен ҹисен лайхрах, үнсәрән вар-хырәм пите вайлә пәсләм пултарать.

5. Џашаланы кәмпа алкоголье пәрле пәвершән пите сиенлә. Хырәмләхе пәрле лексе вәсем организма тәләнмелле япах витәмнә күрече.

ИМПЕР, КОРИЦА
ХУШСА

Бронхитран сипленнө пулашакан темиңе рецептта паллашта-ратпәр.

♦ Ирхине сөтпе, пәр касак ҹу ярса пәсәрнә тата ҹур чей кашаке импәр, каштах корица, 2 чей кашаке күнжут вәрри, 1 десерт кашаке пыл хушна сөлә пәтә ҹимелле.

♦ Пәр вицеге илнә вәтәнә лимона, импәре, пыла хуташтармалла, 2 сөхет лартмалла. Чирленине сиссенек ҹак хуташа кашни 2 сөхетре 1-2-шер апат кашаке ҹимелле. Пүхәннә сөткөнне ачасене ёстарме юраты.

♦ Пите паха шөвек - импәр чейә. Вәл шанса пәсәлләр, грипран хүтәленнө пулашать.

ПЕЛНИ
ПАСМАСТЫ

♦ Базиликән темиңе ҹулсинге чамласан транспортра ўш пәтранмасы. Курәк хәсас килнине, пүс ыратнине ирттерет.

♦ Ҫөрле чатма ҹук ҹиес килниңен ирхи апата ҹамартапа какай ҹини хәтарать. Ҫак ирхи апат каҗхине ҹу е сахар нумай апат патне туртам вайланаңкан хүтәлет. Кәнтәрла вара ҹамәлләр, витаминсем пүян ҹимәшесем /тәсләхрен, пахча ҹимәч, улма-ҹырла/ вырәнләр.

♦ Ҫакар хыттине ан тиркәр! Уйрәмак - ыраш ҹакарынне. Унра ир ватлаласран тата усал шыңсаран хүтәлекен пронзиллин антиоксидант ытти ҹакар-булкаринчен 8 хут нумайрах.

Пәлми пәсмасъ

ВАРДАМ ЁМЕРЛИСЕН
УЙРАМ ДИЕТИ

Паян япунсемпе норвежецсем вәтам-ран 80 ىул пурнаш, Рацсей չынисем - 60 ىултан кашт ытларах. Асчахсем չак պысак уйрәмләх апратланупа չыханна тесе шухашлаш, Вардам ёмәрлисем мән չиесеч-ха?

Япони

Чак չөр-шыври тәп апат яланах рис пулна, вәл паян та пәлтерешлә выранта. Унра чөре чиресенчен хүтәленне кирлә кали нумай. Япунсем тинес չимәссе-не та питә кәмәллаш. Весенче йод нумай, չаванпа япунсene щит еврәлә пар апратма. Пуләри չара мар չулла յүсексем юнри япах холестерин вицине чакараш. Рационара пахча չимәс պысак выран իышанат: суханпа купастан тәрлә тесе, кишер, хәяр, салат, бамбук, лотос, йүс кашман. Япунсем тата симес чей կана չесеч.

Япах енәсем. Чөр пуләран апат хатэрлесси - кәткаш էс. Технологие կашт та пулин пәссана апратна наркәмашланма пулать. Маринадсемпе ялан уса курни хырәмләхан усал шысчин хәрушләхне ўстерет.

Норвеги

Кунта омега-йүсексемпе питә пуюн пулә нумай չиесеч. Ку чөрепе юн тымаресене атеросклероздан хүтәлет. Норвежецсем тутлә апратшан касахмаш, әна пурнача тытса пыма кирлә хатэр выранне կана իышанаш. Тесләхрен, кәнтәрлахи апата шывла пәсернә сөлә пәтти չинипе та չырлаш. Чаплә ресторансен та менюра темән тәрлә пәтә пур. Норвежецсем пылак питә сахал тата сайра /эрнере 1-2 хут/ չиесеч. Җаванпа ку халәх Европа чи яштака пулнапе паләрса тәрать.

Япах енәсем. Норвежесенчен чылайшән рационенче пахча չимәспе улма-չырла сахал, җаванпа вәсем С витамин ҹитменнине аптраш. Какай апачесене час-часах сөт соусе тата услам չу хушасш. Ку организм вәсene իышанассине իывәрлатат.

Швейцари

Чак չөр-шывра շурма фабрикатсене, шәнтә չимәссе, концентратсене кәмәллама, таса,

паха апат չиме тәрәша. Ирхи апата та, кәнтәрлахи апата та мюсли չиесси յалана кән. Мюсли пәтти хырәмләхан пыршләхан стенкисене хуплат, гастритран, хулан пыршан усал шысчинчен хүтәлет. Швейцарецсем курәк чайне չав тери кәмәллаш. Весем әна Альт тәвәсем չинче յүсекен экологи тәләшшәнчен таса յүсен-тәранран хатэрлесш. Швейцарие чөрепе юн тымаресен чиресенчен сыхлакан паха исем չырлы эрех կаштак چесеч.

Япах енәсем. Җавәрпа ирәлекен какай апаче тата шәрнатна չу չинче յашланә չөр улми нумай չини, паллах, сывләхшан юрхлах мар. Фонду /питә/ калорилә сырьа ирәлтерсе хатэрленә апат/ тәтәшш չини та япах витәм күрет.

Итали

Выранти апат-չимәс Вата չөр тинес ҳәрринчи паха диетасен пәр тәсләх пулса тәрать, усал шысаран тата чөре чиресенчен хүтәленне пулшаш. Чөр пахча չимәспе пуюн рацион сывләх лайхлатать, иммунитета ўстерьет. Итали апатенче сывләхшан усалла тәхемләхсем яланах пур. Апельсинка оливка вара онкологи чиресем аталаңасран хүтәле.

Япах енәсем. Итали апачесенчен чи сиенли - пицца. Көләткешен макарона хушакан չулла соуссем та усалла мар.

Пәсләх меню

ПЕРКЕЛЕНЧЕКРЕН ХҮТӘЛЕНМЕ

Диетологсем паләртә тәрәх - апратна тимлә пулсан, әна сүиласа չиме хәнхсан ўт ир пәркеленесен сыхлама пулать.

Мәйәр. Вәл, клеткасем չенелесине хәвәртләтакан Е витаминпа Q 10 коэнзим пуррине кура, ҹамракләх չимәш шутлатать.

Сар-хәрлә тата хәрлә пахча չимәспе улма-չырла. Весем бета-каротин антиоксидантпа пуюн.

Йүс ҹулма-չырла. Унра юн тымаресене ҹирәплетекн тата коллагена ўәркеленне пулшакан С витамин нумай.

Пәтә тата пәрчеллә չакар. Пәрчеллисече тата пәрча իышшиләнчене ўте չенелем пулшакан кремни тата В ушкәнри витаминсем нумай.

Гранат. Ваталассине вәрахлатать.

ушкәнри витаминсем, лайх пит тәсшән кирлә биотин пур/ тата չимәс чей /япаласен ылмашәнавне хәвәртләтать, наркәмашене каларат.

Иккәмеш ирхи апат: кефир /пәркеленчексем пулса каясран хүтәлекен протеин нумай/.

Кәнтәрлахи апат: ешләрен хатэрләнә салат тип չупа /унра ирхи пәркеленчексемпе көрәшкен Е витамин пур/. Унтан - брокколи ѿттар, ҹамракләх лайхлатать, әна үсәлтарать, якатать.

Авокадо. Үнра ўт сывләхшән пәлтерешлә нияцин витамин пур. Вәл шысча хирәсле витәмнене паләрса тәрать, хәрелнә ўте ләплантарат, әна үсәлтарать, якатать.

Симес чей. Антиоксидантсене лидерсенчен пәри шутланат. Пит ўчшән кунне 3-4 ҹашак յәмелле, лимон хушматуру.

Каçхи апат: тәпәрчә һәмала, вәл коллаген саппасне пүнлатать.

Кун тәршшәп 4-5 стакан таса шыв յәмелле.

Пәр куна
Ирхи апат: сөлә пәтти /В

“ХЫПАР” ИЗДАТЕЛЬСТВО ԾՈՐՉԵ” АВТОНОМИ УЧРЕЖДЕНИЙ

Директор-тәп редактор
А.П.ЛЕОНТЬЕВ
Редактор
А.Х.ЛУКИЯНОВА

Խաչата Федерација сывләху, информација технологијесен тата
massallä коммуникацијесен сөрнини надзор службиче
/Роскомнадзор/ 26.04.2013 ց. ПИ ФС77-53798 №-не регистрацилен.

РЕДАКЦИ ԱԴՐԵՍ:

428019, Шупашкар хули, Иван Яковлев прос-
пекчә, 13, Пичет ծурч, III хут, “Сылваж”.

ՅՈՒՏՍԱ ՊԵԼՄԵԼԻ ՏԵԼԵՓՈՆԸ:

56-03-04, 56-00-67.

коммерција дирекций:

28-83-70,

56-20-07 - инспекторсем.

hypar2008@rambler.ru

Факс: /8352/
28-83-70.

Электрон
почти:
hypar@mail.ru

Пичет график 18 сехетре алә пүсмалла, 16 сехетре алә пүснә.

Խաչата «Хыпар» Издательство ծурч «ԱՅ տեխնիկա центр» կալպлан, «Чаваш Ен» ИПК ԱՅ տպографијесен пичетлен, 428019, Шупашкар хули, И.Яковлев проспекч, 13, 56-00-23 - издательство директор.

Тираж 7579.

Заказ 1927.

Сылваж

Хыпар
Издательство
ծурч” автономи
учреждений

Сырәнмалли индекс: 11524